



# Rättsfallssamlingen

**Förenade målen C-116/21 P–C-118/21 P, C-138/21 P och C-139/21 P**

**Europeiska kommissionen  
mot  
VW m.fl.**

**Domstolens dom (tredje avdelningen) av den 14 juli 2022**

”Överklagande – Personalmål – Pension – Tjänsteföreskrifterna för tjänstemännen i Europeiska unionen – Artikel 20 i bilaga VIII – Beviljande av efterlevandepension – Efterlevande maken till en tidigare tjänsteman som uppbar avgångspension – Äktenskap som ingåtts efter det att tjänstemannen lämnat sin tjänst – Villkor att äktenskapet ska ha varit i minst fem år vid tjänstemannens bortgång – Artikel 18 i bilaga VIII – Äktenskap som ingåtts innan tjänstemannen lämnade sin tjänst – Villkor som innebär att äktenskapet endast måste ha varit i minst ett år – Invändning om rättstridighet avseende artikel 20 i bilaga VIII – Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Artikel 20 – Principen om likabehandling – Artikel 21.1 – Principen om förbud mot diskriminering på grund av ålder – Artikel 52.1 – Det föreligger inte någon godtycklig eller uppenbart olämplig uppdelning med hänsyn till det syfte som unionslagstiftaren eftersträvar”

1. *Unionsrätt – Principer – Likabehandling – Olika behandling objektivt motiverad – Bedömningskriterier – Tillämpning på en unionslagstiftningsakt (Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, artikel 20; tjänsteföreskrifterna, bilaga VIII, artiklarna 18 och 20)*

(se punkterna 95–97 och 140–143)

2. *Tjänstemän – Pensioner – Efterlevandepension – Villkor för beviljande – Olika tillämpning beroende på när äktenskapet ingicks, om det inträffade innan eller efter det att den avlidne tjänstemannen lämnade sin tjänstgöring – De två situationerna är likartade med hänsyn till föremålet för och syftet med efterlevandepensionerna samt det gemensamma villkoret att det ska föreligga ett rättsligt band mellan makarna (Tjänsteföreskrifterna, bilaga VIII, artiklarna 18–20 och 27)*

(se punkterna 98–100 och 102–108)

3. *Tjänstemän – Pensioner – Efterlevandepension – Villkor för beviljande – Minimikrav på äktenskapets längd – Olika tillämpning beroende på när äktenskapet ingicks, om det inträffade innan eller efter det att den avlidne tjänstemannen lämnade sin tjänstgöring – Stort utrymme för skönsmässig bedömning för unionslagstiftaren – Iakttagande av*

*proportionalitetsprincipen – Domstolsprövning – Gränser – Unionsdomstolens prövning av huruvida åtskillnaden är lämplig och nödvändig – Otillåtet (Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, artiklarna 20 och 52.1, tjänsteföreskrifterna, bilaga VIII, artiklarna 18 och 20)*

(se punkterna 127–130 och 144)

4. *Tjänstemän – Pensioner – Efterlevandepension – Villkor för beviljande – Minimikrav på äktenskapets längd – Olika tillämpning beroende på när äktenskapet ingicks, om det inträffade innan eller efter det att den avlidne tjänstemannen lämnade sin tjänstgöring – Inskränkning av likabehandlingsprincipen och indirekt diskriminering på grund av ålder – Motivering – Bekämpande av bedrägeri – Tillåtet – Proportionalitetsprövning (Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, artiklarna 20, 21.1 och 52.1; tjänsteföreskrifterna, artikel 1d och bilaga VIII, artiklarna 18 och 20)*

(se punkterna 139–142, 146–156 och 172–176)

5. *Överklagande – Grunder – Grunder som avser yrkanden som återfinns i den överklagade domen och som inte var föremål för något anslutningsöverklagande – Rättskraft – Avvisning (Domstolens rättegångsregler, artiklarna 169.1 och 178.1)*

(se punkt 180)

## Resumé

VW, BT och RN är kvinnor som i förekommande fall gift sig med eller gift om sig med unionstjänstemän som inte längre var anställda vid en unionsinstitution vid tidpunkten för giftermålet eller omgifet. De tre före detta tjänstemännen gick bort mindre än fem år efter detta datum.

Var och en av de tre aktuella kvinnorna ansökte, i egenskap av efterlevande maka till en tidigare unionstjänsteman, om efterlevandepension.

Respektive begäran avslogs av Europeiska kommissionen (nedan kallade de omtvistade besluten) med motiveringen att VW, BT och RN inte uppfyllde villkoren i artikel 20 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna för tjänstemän i Europeiska unionen (nedan kallade tjänsteföreskrifterna). Enligt denna bestämmelse har efterlevande makar som ingått äktenskap med en tjänsteman efter det att tjänstemannen har lämnat sin tjänst inte rätt till efterlevandepension om äktenskapet varat i mindre än fem år. Enligt artikel 18 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna har efterlevande makar som ingått äktenskap med en tjänsteman innan denne lämnade sin tjänst däremot rätt till efterlevandepension om äktenskapet har varat i minst ett år.

Sedan VW, BT och RN väckt talan om ogiltigförklaring av de omtvistade besluten, fann tribunalen att artikel 20 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna stred mot principen om likabehandling som fastslagits i artikel 20 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) samt, i målet avseende VW, mot proportionalitetsprincipen och, i målen avseende BT och RN, principen om förbud mot diskriminering på grund av ålder, som fastslagits i artikel 21.1 i stadgan. Mot denna bakgrund biföll tribunalen de invändningar om rättsstridighet som framställdes av VW, BT och RN och ogiltigförklarade vart och ett av de omtvistade besluten.

Efter överklagande av kommissionen och Europeiska unionens råd, upphäver domstolen tribunalens domar och ogillar respektive talan som väckts av VW, BT och RN. Domstolen påpekar att unionslagstiftaren inte har utnyttjat sitt utrymme för skönsmässig bedömning på ett godtyckligt eller uppenbart oändamålsenligt sätt genom att i artiklarna 18 och 20 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna föreskriva olika minimikrav avseende äktenskapets längd för att efterlevande makar till avlidna tjänstemän eller tidigare tjänstemän ska ha rätt till efterlevandepension.

### *Domstolens bedömning*

Samtidigt som domstolen bekräftade tribunalens bedömning att de situationer som omfattas av artiklarna 18 och 20 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna är likartade, och med hänsyn till att unionslagstiftaren har behandlat lika situationer olika genom att föreskriva olika minimikrav avseende äktenskapets längd i dessa bestämmelser, erinrar domstolen om att med beaktande av det stora utrymme för skönsmässig bedömning som unionslagstiftaren har vid antagandet av bestämmelser i tjänsteföreskrifterna åsidosätts principen om likabehandling, såsom den fastslagits i artikel 20 i stadgan, endast när lagstiftaren gör en åtskillnad som är godtycklig eller uppenbart oändamålsenlig i förhållande till det mål som eftersträvas med den aktuella lagstiftningen. Denna rättspraxis är även tillämplig vid prövningen av det proportionalitetskrav som uppställs i artikel 52.1 i stadgan.

Härav följer att tribunalen i förevarande fall borde ha begränsat sig till att kontrollera huruvida skillnaden mellan efterlevande makar till tjänstemän eller före detta tjänstemän beroende på vid vilken tidpunkt äktenskapet ingicks, vilken görs i artikel 20 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna jämförd med artikel 18 i samma bilaga, inte framstod som "godtycklig" eller "uppenbart oändamålsenlig" med hänsyn till det mål av allmänintresse som eftersträvas med dessa bestämmelser. Genom att tribunalen i de överklagade domarna kontrollerade huruvida denna åtskillnad inte var "oskäligen" med hänsyn till det eftersträvalda målet av allmänintresse och genom att dessutom pröva huruvida kravet på minst fem års äktenskap som föreskrivs i artikel 20 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna, betraktat för sig och oberoende av kravet på minst ett år som föreskrivs i artikel 18 i denna bilaga, var proportionerligt inom ramen för artikel 52.1 i stadgan, i den meningen att det inte var uppenbart att det gick utöver vad som var nödvändigt för att uppnå detta mål av allmänintresse, missbedömde tribunalen omfattningen av sin domstolsprövning och gjorde sig därmed skyldig till felaktig rättstillämpning.

Domstolen upphäver således de överklagade domarna från tribunalen och, efter att ha konstaterat att målen var färdiga för avgörande, beslutar att själv avgöra målen slutgiltigt.

Domstolen påpekar att även om unionslagstiftaren har behandlat lika situationer olika genom att föreskriva olika minimikrav avseende äktenskapets längd i artiklarna 18 och 20 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna, är denna skillnad i behandling icke desto mindre motiverad enligt artikel 52.1 i stadgan.

Enligt artikel 52.1 i stadgan ska varje begränsning i utövandet av de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter.

I förevarande fall är det utrett att skillnaden i behandling mellan efterlevande makar till tjänstemän föreskrivs i lag, eftersom den följer av artikel 20 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna, jämförd med artikel 18 i samma bilaga. I dessa bestämmelser föreskrivs exakt kvantifierade villkor avseende den minsta tid som ett äktenskap ska ha varat, vilket definierar omfattningen av inskränkningen i utövandet av rätten till likabehandling.

Enligt domstolen är begränsningen av efterlevandepensionssystemet genom den aktuella skillnaden i behandling dessutom förenlig med det väsentliga innehållet i principen om likabehandling. Denna begränsning undergräver nämligen inte principen om likabehandling som sådan, eftersom den endast avser frågan om det minimivillkor avseende äktenskapets längd som efterlevande makar till avlidna tjänstemän eller tidigare tjänstemän måste uppfylla för att kunna beviljas efterlevandepension, utan att dessa makar fråntas möjligheten att uppbära en sådan pension i vart och ett av de fall som avses i artiklarna 18 och 20 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna.

Nämnda begränsning svarar dessutom mot ett mål av allmänintresse, nämligen att förhindra missbruk av rättigheter och bedrägeri. Villkoret att äktenskapet måste ha varat en viss tid för att den efterlevande maken ska erhålla efterlevandepension syftar till att säkerställa att förhållandena mellan de berörda personerna är verkliga och stabila. Det rör sig om ett enhetligt kriterium som utan åtskillnad är tillämpligt på samtliga efterlevande makar som omfattas av artiklarna 18 och 20 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna och som inte syftar till att presumera att en efterlevande make har gjort sig skyldig till missbruk eller bedrägeri, utan som syftar till att förebygga sådant missbruk eller bedrägeri.

Vad slutligen gäller proportionalitetsprövningen finner domstolen att det varken framstår som godtyckligt eller uppenbart oändamålsenligt att i artikel 20 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna kräva att äktenskapet ska ha varat längre tid än vad som krävs enligt artikel 18 i nämnda bilaga. I det fall som avses i nämnda artikel 20, vilken kännetecknas av att äktenskapet ingås efter det att tjänstemannen har lämnat sin tjänst, kan nämligen incitamentet till missbruk eller bedrägeri främjas av att tjänstemannens död är mer förutsägbar och ligger närmare i tiden när tjänstemannens frånträdande från sin tjänst, såsom i förevarande fall, sker till följd av pensionering.

Mot bakgrund av det ovan anförda finner domstolen att eftersom den särbehandling som införts genom artikel 20 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna uppfyller kriterierna i artikel 52.1 i stadgan, är artikel 20 i bilaga VIII till tjänsteföreskrifterna förenlig med likabehandlingsprincipen som fastslagits i artikel 20 stadgan.

Av samma skäl finner domstolen, samtidigt som den konstaterar att nämnda särbehandling även utgör indirekt diskriminering på grund av ålder, att även denna särbehandling är förenlig med principen om förbud mot diskriminering på grund av ålder som har fastslagits i artikel 21.1 i stadgan.